

Михайло Лев

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

The article is devoted to clarifying the main issues and their premises that prevent the effective and timely enforcement of foreign judgments and judicial acts in Ukraine. Had been analysed the legal and doctrinal approaches to the resolution of practical problems of State Execution System of Ukraine. The author offers a promising direction in improving the existing national legislation, taking into account the positive law practices of the foreign countries.

Enforcement of judgment is an integral part of a fair trial. Practical enforcement of judgments in Ukraine has numeral problems: general about 30% of all documents are not met for the enforcement fully or partially for whatever reasons. This is due to the low level of qualification of state executives, which was one of the reasons that in 2012 more than 11 thousand claims from citizens of Ukraine were addressed to the European Court of Human Rights.

Foreign and domestic researchers carried out analysis of legal problems providing recognition and enforcement of judgments in the different national systems. Should be mentioned M. Boguslavskiy, M. Shtephen, Y. Chernyak, Y. Miroshnichenko, A. Kohut, A. Vlasov, who served as a fundamental base for further research issues discussed in the article. Developing Ukrainian doctrine of enforcement law principles, be aware to take into account Resolution Res (2002) 12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe. Very important for enforcement proceedings of international law distinguished: the principle of universal human rights, conscientious fulfilment of international obligations and cooperation. They also include such common principles of the rule of law, good faith, and others. Principles of law enforcement system would look incomplete if not to take into account the value of international legal segment of the legal system of Ukraine.

The legislator with further reform and improvement of legislation regulating enforcement acts should consider international principles of civil law. Such as the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings" (21.04.1999), which is unable to fully ensure the challenges of enforcement proceedings. It should be noted, that in the current version of the Law there is no legal definition of statutory and systematic statement of principles enforcement, making it impossible to ensure their uniform application. Given current trends unification and harmonization of European legal space need to adjust, the doctrine of enforcement of judgments today is clear: through the consolidation of the national legislation the principle of priority and encourage voluntary enforcement.

Experience of other countries show clearly that the way out of the collapse is the introduction of private forms of enforcement. Today, more than 60 countries, including most EU countries have successfully used this model. The final enforcement of judgments is prevented by moratorium on the forced sale of property that is subject to the Law of Ukraine "On the moratorium on the forced sale of the property." Currently there must be one law on moratorium that would give a complete picture of the actual situation, while a large number of separate pieces of legislation that are extremely difficult to revise.

Key words: enforcement of judgments, principles of the executive law, non-state forms of enforcement.

Постановка проблеми. Виконавче провадження – невід'ємна частина права на справедливий судовий розгляд. Незалежно від ефективності діяльності судів та інших позасудових органів прийняті рішення носитимуть декларативний характер у разі відсутності налагодженої процедури їх виконання. В Україні дуже гостро стоять проблеми практичного виконання судових рішень узагалі,

адже близько третини всіх виконавчих документів не виконуються повністю або частково з тих чи інших причин¹. Це пов'язано з низьким кваліфікаційним рівнем державних виконавців, що стало однією з причин того, що 2012 р. в Європейській Суд з прав людини із заявами звернулося понад 11 тис. громадян України, з них більшу частину складають заяви про невиконання судових рішень².

Стан дослідження. Аналіз проблем правового забезпечення визнання та виконання судових рішень у різних національних системах здійснювався як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Серед останніх слід згадати М. Богуславського, М. Штефана, Ю. Черняк, Ю. Мірошніченко, О. Когут, А. Власову, чії праці служили фундаментальною базою для подальшого дослідження розглянутих у статті питань.

Метою і завданням статті є вивчення основних проблем та їх передумов, що перешкоджають ефективному і своєчасному виконанню як іноземних судових рішень, так і судових рішень у цілому на території України.

Основна частина. Розробляючи українську доктрину принципів виконавчого права, необхідно враховувати Резолюцію Res (2002) 12 Комітету міністрів Ради Європи. У зазначеній Резолюції містяться такі рекомендації щодо виконавчого провадження:

«3. Виконання рішень судів.

і. Всі судові рішення повинні виконуватися ефективно і своєчасно.

ii. Судові пристави, якщо вони існують, або інші співробітники органів виконання судових рішень повинні виконувати свою роботу відповідно до закону справедливо, ефективно і прозоро»³. Серед важливих для виконавчого провадження норм міжнародного права виділяють: принцип загальної поваги прав людини, сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, співпраці. До них також належать такі загальноприйняті принципи, як верховенство права, сумлінність та ін.⁴

Система принципів виконавчого права буде виглядати незавершеною, якщо не врахувати значення міжнародно-правового сегмента правової системи України. Міжнародні принципи цивільного виконавчого права повинні враховуватись законодавцем при подальшому реформуванні та вдосконаленні законодавства, що регулює примусове виконання юрисдикційних актів, адже Закон України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 р № 606-XIV (далі – Закон) не в змозі повною мірою забезпечити вирішення завдань виконавчого провадження. Варто відзначити, що і в чинній редакції Закону відсутнє законодавче визначення і нормативне закріплення систематизованого переліку принципів виконавчого провадження, що унеможливує забезпечення їх однакового застосування. Враховуючи сучасні тенденції уніфікації та гармонізації європейського правового простору, необхідність коригування доктрини примусового виконання судових рішень сьогодні очевидна: за рахунок закріплення в національному законодавстві принципу пріоритету і заохочення добровільного виконання судових рішень.

Іншим значним ускладненням є наявність мораторію на примусову реалізацію майна, що здійснюється відповідно до Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», прийнятого 29.11.2001 р. На підставі цього Закону щорічно не виконується понад 100 тис. виконавчих документів на суму понад 6 млрд гривень. Крім того, внесення низки підприємств до Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу та дія Закону України «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» від 23.06.2005 р. унеможливує стягнення значних коштів за виконавчими документами⁵.

1 Аналіз стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2011 р. / за даними судової статистики (2012). *Вісник Верховного Суду України*, 5, 33-47.

2 Литвин, В.М. (2012). Права людини – передумова розвитку сучасних європейських народів. *Вісник Верховного Суду України*, 7, 9-10.

3 Власов, А.А. (2012). Некоторые проблемы исполнительного производства в Российской Федерации. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами III міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 р.)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 40.

4 Малюшин К. Международные принципы гражданского исполнительного права Российской Федерации. *Електронная юридическая библиотека «ЮристЛиб»*. <http://www.juristlib.ru/book_5436.html>, (2014, грудень, 22).

5 Ясинок, М.М. (2012). Виконання судових рішень як обов'язок держави. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 р.)*.

Водночас низка Законів України, зокрема «Про трубопровідний транспорт», «Про заходи щодо державної підтримки суднобудівної промисловості в Україні», мораторій Національного банку України на задоволення вимог кредиторів фактично блокують виконання судових рішень. Не сприяє реалізації і сам Закон України «Про виконавче провадження», положення про терміни виконання і пред'явлення виконавчих документів. Згідно з ч. 2 ст. 30 Закону виконання судових рішень майнового характеру здійснюється протягом шести місяців, а немайнового – у двомісячний строк. Якщо боржник офіційно не працює і не володіє майном, то на підставі п. 6 ст. 49 Закону виконання судового рішення «закінчується» у зв'язку із закінченням строку, передбаченого законом для відповідного виду стягнення. Особа може поновити виконавче провадження в межах строку давності, який становить від трьох місяців до одного року (ст. 20).

Таким чином, якщо, сподіваючись на сумлінну поведінку боржника, особа направила виконавчий документ до Державної виконавчої служби (ДВС) і закінчився термін виконання або пред'явлення документа до виконання, фактично втрачається державна підтримка для реалізації права на виконання судового рішення. На жаль, державними інститутами не проводиться адекватна оцінка роботи такої важливої структури, що змушує громадян України з року в рік шукати захисту своїх прав у Європейському Суді з прав людини.

Іншим важливим і проблемним питанням є встановлення тимчасового обмеження у праві виїзду боржника-фізичної особи або керівника боржника-юридичної особи за кордон для виконання таких зобов'язань. Законом України «Про виконавче провадження» в разі ухилення боржника від виконання зобов'язань, покладених на нього рішенням, віднесена можливість звернення до суду за встановленням тимчасового обмеження у праві виїзду (п. 18 ч. 3 ст. 11). Впровадження відповідної форми забезпечення виконання судового рішення досі викликає неоднозначне ставлення.

Суперечлива судова практика України з цього приводу обумовлена недосконалістю нормативного регулювання даного питання, спроби щодо усунення якої робилися на рівні роз'яснень Міністерства юстиції, що суперечило ст. 33 Конституції України, яка передбачає врегулювання цих питань виключно на рівні закону. По-перше, виникає питання про правомірність прийняття такого обмеження в порядку забезпечення позову при розгляді справи. Варто погодитися з позицією Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (викладена в постанові «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають з кредитних правовідносин» від 30.03.2012 р. № 5), згідно з якою такі заяви про забезпечення позову не можуть бути задоволені. Заборона виїзду відповідача за межі України не може належати до інших видів забезпечення позову (ч. 2 ст. 152 Цивільно-процесуального кодексу України; далі – ЦПК), оскільки згідно із ст. 33 Конституції України право вільно залишати територію України може бути обмежене лише законом. Питання про тимчасове обмеження у праві виїзду вирішується при виконанні судових рішень у порядку, передбаченому ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» та ст. 377 ЦПК України, зокрема, у разі доведення факту ухилення боржника від виконання зобов'язання.

Також виникає питання про право стягувача подати заяву про тимчасове обмеження боржника у праві його виїзду за межі України. Так, ст. 377 ЦПК України передбачає розгляд виключно державним виконавцем. Аналогічна норма передбачена Законом «Про виконавче провадження» (п. 18 ч. 3 ст. 11). Таким чином, якщо державний виконавець звертається до суду з відповідним поданням, то існує право подати скаргу на бездіяльність державного виконавця на підставі ст. 383 ЦПК.

На думку дослідника проблематики К. В. Гусарова, вирішення питання тимчасового обмеження у праві виїзду боржника за межі України не варто розглядати як засіб забезпечення позову, тому дана процедура не передбачена ст.ст. 151-155 ЦПК України, що регламентують питання забезпечення позову й особливості виконання відповідного судового рішення. По-друге, через ставлення правових норм (за зазначеною процедурою) до національних нормативних актів, зокрема ст. 377 ЦПК України Розділу VI «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах і рішення інших органів (посадових осіб)»¹. Варто додати, що в

Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 66-69.

¹ Гусаров, К.В. (2012). Окремі проблеми встановлення тимчасового обмеження у праві виїзду боржника за межі України. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 р.)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права,

законодавстві відсутнє тлумачення терміна «ухилення» боржника від виконання зобов'язань, встановленого Законом «Про виконавче провадження», що не дозволяє однозначно вважати його підтвердженим органом виконавчої служби фактом невиконання боржником судового рішення у встановлені терміни¹.

Судовій практиці відомі справи за позовом про тимчасове обмеження відповідача у праві на виїзд за межі України. Так, у листопаді 2006 р. Закрите акціонерне товариство «ПриватБанк» звернулося до суду з позовною вимогою про тимчасову заборону виїзду за кордон, посилаючись на неповне виконання відповідачами судового рішення про виплату банку грошових коштів і намір відповідачів виїхати за кордон. Рішенням Апеляційного суду позов було задоволено.

Більш зваженою нам видається позиція Вищого спеціалізованого суду, який задовольнив позов Відкритого акціонерного товариства «Фольксбанк» про стягнення з відповідача заборгованості за кредитним договором та про тимчасову відмову у видачі відповідачеві паспорта громадянина України для виїзду за кордон до повного виконання зобов'язань за кредитним договором. Касаційну скаргу відповідача задовольнили, оскільки ст. 16 Цивільного кодексу не передбачає способом захисту тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, а позовна вимога в частині обмеження права виїзду судами не мотивована і не відповідає п. 3 ч. 1 ст. 215 ЦПК України².

Так, аналізуючи норму п. 18 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження», логічно, що не може бути задоволено клопотання державного виконавця за відсутності доказів ухилення боржника від виконання рішення, тобто даних про вручення постанови щодо відкриття виконавчого провадження. Так, у постанові Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20.02.2012 р. зазначалося, що обмеження боржника у праві виїзду за межі України порушить його право на працю та отримання прибутку, оскільки він працює моряком на судні іноземної компанії за контрактом і цей вид діяльності – єдине джерело доходу. Враховано було й те, що боржник у період з жовтня 2009 р. по листопад 2011 р. добровільно сплатив аліменти в розмірі 57 200,00 грн³.

Адвокатаська практика свідчить, що система виконання судових рішень наразі – найбільш проблемна і недієва. Утрудненим є виконання судових рішень, за якими підлягають стягненню кошти або майно, якщо на момент самого виконання все майно, що належало боржникові, відчужене і в такому разі вже неможливо виконати судові рішення. Для вирішення зазначених проблем в юридичній літературі даються іноді надто радикальні пропозиції. Так, Б. Н. Гук звертав увагу на нормативне обмеження права державного виконавця в примусових діях щодо нових рахунків боржника-юридичної особи, недосконалість системи отримання інформації про банківські рахунки боржника і відповідно наявність колізійних положень Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо банківської таємниці від 07.12.2000 р.⁴

Автор статті не погоджується з низкою категоричних пропозицій. Зокрема, з тим, що державних виконавців слід допускати до фінансової інформації боржників через потенційну загрозу зловживань. Інша пропозиція стосувалася встановлення юридичної відповідальності за невиконання судового рішення для самих державних виконавців⁵. З одного боку, посилення на звантаженість

165-167.

1 Евстигнеев, А.О. (2011). О запрете выезда за рубеж. *Юридическая практика*, 27, 23.

2 Антонюк, О.І. (2012). Тимчасове обмеження права виїзду за межі України як засіб забезпечення виконання рішення суду. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 167-175.

3 Антонюк, О.І. (2012). Тимчасове обмеження права виїзду за межі України як засіб забезпечення виконання рішення суду. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 року)*. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 167-175.

4 Гук, Б.М. (2010). Адміністративно-правове регулювання механізму примусових заходів виконавчого провадження: автореф. дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право, інформаційне право». Київ, 10.

5 Самбір, О.Є. (2012). Окремі питання звернення стягнення на майно. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої*

посадових осіб не виправдовують затягування виконання, а стягнення штрафу з державних виконавців у розмірі від 20 до 70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 188 Кодексу про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р.) на сьогодні недостатньо дієве. Встановлення кримінальної відповідальності для державного виконавця, скажімо, за несвочасне накладення арешту на майно боржника¹ – не виправдано сувора міра покарання.

Більшої уваги, на нашу думку, заслуговує позитивний досвід зарубіжних країн у подоланні на державному рівні проблем невиконання судових актів. Корисним може бути досвід у сфері поліпшення показників виконання судових рішень. Так, у Франції та країнах Бенілюксу діє одна з найефективніших систем, адже там судові виконавці найбільш зацікавлені в позитивному результаті: вони самостійно розпоряджаються коштами і несуть правову та фінансову відповідальність за свої дії². Жорсткість французької системи примусових заходів, яку, до речі, прийнято більшістю європейських країн з приватною моделлю виконання рішень, передбачає низку процедур у формі різних форм арешту майна. Здійснюючи порівняльно-правову характеристику примусових заходів виконавчого провадження правових систем України та, зокрема, Республіки Білорусь, слід виділити вдале положення законодавства останньої про стягнення судом з боржника 5% від суми позову та направлення цих коштів на виплату винагороди судовому виконавцеві³. Серед примусових заходів в Англії цікавим є введення у володіння майна боржника, що означає фактично перехід права власності на майно від боржника до стягувача. У Сполучених Штатах Америки виправдав себе такий метод впливу, як інформування агентства з кредитних відомостей щодо наявних боргів боржника.

Досвід зарубіжних країн переконливо свідчить, що спосіб виходу з колапсу системи примусового виконання рішень є, і це – запровадження недержавних форм виконання судових рішень. Сьогодні понад 60 країн світу, серед яких більшість країн Євросоюзу, успішно користуються такою моделлю. Наприклад, 2009 р. інститут недержавного виконання було також введено в Казахстані та Грузії⁴.

2009 р. на розгляд Верховної Ради України було подано проект Закону України «Про присяжних виконавців» (реєстр № 5151) (далі – Проект). Правда, Постановою Верховної Ради України від 03.06.2011 р. даний законопроект був знятий з розгляду. Як свідчить Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про присяжних виконавців»⁵, документ потребує серйозного доопрацювання. По-перше, недержавний інститут присяжних виконавців можливо впровадити за умови ефективної діяльності механізму державної виконавчої служби як альтернативи, яку обирає зацікавлена сторона (позивач). Доопрацювання вимагає й низку інших положень законопроекту. Не передбачено механізму виконання рішення суду в разі неспроможності присяжного виконавця забезпечити виконання цього рішення, тому не зрозуміло, до якого органу повинен звертатися громадянин в разі настання такого випадку. Невизначеність цього питання на законодавчому рівні може спричинити ситуації, коли, отримавши відповідне судове рішення, громадянин не зможе реально відновити свої права та законні інтереси.

Поряд із вище зазначеним необхідно забезпечити узгодженість між Законами «Про виконавче

міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 р.).

Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 199-205.

1 Самбір, О.Є. (2012). Окремі питання звернення стягнення на майно. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 р.).*

Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 203.

2 Когут, О.В. (2012). До питання про вдосконалення організації виконання судових рішень в Україні. *Проблеми теорії і практики виконання рішень судів та інших органів: збірник наукових праць за результатами Третьої міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 14-15 червня 2012 р.).* Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 70 – 73.

3 Гук, Б.М. (2010). Адміністративно-правове регулювання механізму примусових заходів виконавчого провадження: *автореф. дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право, інформаційне право».* Київ, 9.

4 Мірошніченко, Ю. (2009). Запровадження конкуренції у сфері примусового виконання судових рішень. *Вісник Центру комерційного права, 4, 3-5.*

5 Висновок на проект Закону України «Про присяжних виконавців» (реєстр. № 5151 від 22.09.2009 р.). *Офіційний сайт USAID.* <<http://www.commerciallaw.com.ua/uk/low-projects/104-2009-10-14-11-14-49>> (2014, грудень, 22).

провадження» та «Про присяжних виконавців» (у разі прийняття Проекту). Прикінцеві положення останнього Закону не передбачають внесення змін до Закону «Про виконавче провадження». У висновку зазначено, що ст. 181 Кодексу адміністративного судочинства України визначає порядок оскарження та особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби. Водночас Проект не передбачає порядку оскарження будь-яких рішень, дій чи бездіяльності присяжних виконавців.

Висновки. Остаточному виконанню судових рішень перешкоджає наявність мораторію на примусову реалізацію майна, що здійснюється відповідно до Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна». Одночасно низка законів України фактично унеможливує виконання судових рішень. Наразі потрібен єдиний закон про мораторії, що давало б повне уявлення про дійсний стан речей, натомість діє велика кількість розрізаних законодавчих актів, відстежувати які вкрай важко. Впровадження нормами п. 18 ч. 3 ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» відповідної форми забезпечення виконання судового рішення викликає неоднозначне ставлення в юридичних колах. Відповідні заяви про забезпечення позову не підлягають задоволенню через те, що заборона виїзду відповідача за межі України не може належати до інших видів забезпечення позову (ч. 2 ст. 152 ЦПК України), оскільки згідно із ст. 33 Конституції України право вільно залишати територію України може бути обмежено лише законом.

References

1. Analiz stanu zdzijsnennja sudochinstva sudami zagal'noi jurisdikcii v 2011 r. / za danimi sudovoi statistiki (2012). *Visnik Verkhovного Sudu Ukraini*, 5, 33-47.
2. Antonjuk, O.I. (2012). Timchasove obmezhenja prava viizdu za mezhi Ukraini jak zasib zabezpechennja vikonannja rishennja sudu. *Problemi teorii i praktiki vikonannja rishen' sudiv ta inshikh organiv: zbirnik naukovikh prac' za rezul'tatami Tret'oi mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii (m. Khmel'nic'kij, 14-15 chervnja 2012 roku)*. Khmel'nic'kij: Khmel'nic'kij universitet upravlinnja ta prava, 167-175.
3. Evstigneev, A.O. (2011). O zaprete vyezda za rubezh. *Juridicheskaja praktika*, 3.
4. Guk, B.M. (2010). Administrativno-pravove reguljuvannja mekhanizmu primusovikh zakhodiv vikonavchogo provadzhennja: avtoref. dis. ... k.ju.n.: spec. 12.00.07 «Administrativne pravo i proces; finansove pravo, informacijne pravo». Kiiv.
5. Gusarov, K.V. (2012). Okremi problemi vstanovlennja timchasovogo obmezhenja u pravi viizdu borzhnika za mezhi Ukraini. *Problemi teorii i praktiki vikonannja rishen' sudiv ta inshikh organiv: zbirnik naukovikh prac' za rezul'tatami Tret'oi mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii (m. Khmel'nic'kij, 14-15 chervnja 2012 r.)*. Khmel'nic'kij: Khmel'nic'kij universitet upravlinnja ta prava, 165-167.
6. Jasinok, M.M. (2012). Vikonannja sudovikh rishen' jak obov'jazok derzhavi. *Problemi teorii i praktiki vikonannja rishen' sudiv ta inshikh organiv: zbirnik naukovikh prac' za rezul'tatami Tret'oi mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii (m. Khmel'nic'kij, 14-15 chervnja 2012 r.)*. Khmel'nic'kij: Khmel'nic'kij universitet upravlinnja ta prava, 66-69.
7. Kogut, O.V. (2012). Do pitannja pro vdoskonalennja organizacii vikonannja sudovikh rishen' v Ukraini. *Problemi teorii i praktiki vikonannja rishen' sudiv ta inshikh organiv: zbirnik naukovikh prac' za rezul'tatami Tret'oi mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii (m. Khmel'nic'kij, 14-15 chervnja 2012 r.)*. Khmel'nic'kij: Khmel'nic'kij universitet upravlinnja ta prava, 70 – 73.
8. Litvin, V.M. (2012). Prava ljudini – peredumova rozvitku suchasnikh evropejs'kikh narodiv. *Visnik Verkhovного Sudu Ukraini*, 7, 9-10.
9. Maljushin K. Mezhdunarodnye principy grazhdanskogo ispolnitel'nogo prava Rossijskoj Federacii. *Ehlektronnaja juridicheskaja biblioteka «Juristlib»*. <http://www.juristlib.ru/book_5436.html>, (2014, gruden', 22).
10. Miroshnichenko, JU. (2009). Zaprovadzhennja konkurencii u sferi primusovogo vikonannja sudovikh rishen'. *Visnik Centru komercijnogo prava*, 4, 3-5.
11. Sambir, O.Je. (2012). Okremi pitannja zvernennja stjagnennja na majno. *Problemi teorii i praktiki vikonannja rishen' sudiv ta inshikh organiv: zbirnik naukovikh prac' za rezul'tatami Tret'oi mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii (m. Khmel'nic'kij, 14-15 chervnja 2012 r.)*. Khmel'nic'kij: Khmel'nic'kij universitet upravlinnja ta prava, 199-205.
12. Visnovok na proekt Zakonu Ukraini «Pro prisjazhnikh vikonavciv» (rejestr. № 5151 vid 22.09.2009 r.). *Oficijnij sajt USAID*. <<http://www.commerciallaw.com.ua/uk/low-projects/104-2009-10-14-11-14-49>> (2014, gruden', 22).
13. Vlasov, A.A. (2012). Nekotorye problemy ispolnitel'nogo proizvodstva v Rossijskoj Federacii. *Problemi teorii i praktiki vikonannja rishen' sudiv ta inshikh organiv: zbirnik naukovikh prac' za rezul'tatami III mizhnarodnoi naukovopraktichnoi konferencii (m. Khmel'nic'kij, 14-15 chervnja 2012 r.)*. Khmel'nic'kij: Khmel'nic'kij universitet upravlinnja ta prava.